

**АВТОРСЬКІ КОНЦЕПТИ
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ
НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
І СПОРТУ В УМОВАХ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ
НАВЧАННЯ НА ЗАСАДАХ АНДРАГОГІКИ**

Табінська Світлана

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

Анотація

В статті проаналізовані наукові ідеї і методическі досягнення теорії освіти дорослих. Розроблені авторські концепції психолого-педагогічної підтримки навчальної діяльності здобувачів вищої освіти по фізичній культурі і спорту в умовах заочної форми навчання. Уточнені понятійні конструкції «психолого-педагогічної підтримки навчальної діяльності здобувачів вищої освіти по фізичній культурі і спорту в умовах заочної форми навчання». Предложено процес навчання здобувачів вищої освіти по фізичній культурі і спорту здійснювати в форматі педагогічних і сучасних інформаційних технологій, обов'язковим компонентом яких є психолого-педагогічна підтримка слухачів. Доведено, що допускати до викладання професійно-орієнтованих дисциплін здобувачам вищої освіти по фізичній культурі і спорту в умовах заочної форми навчання можна тільки спеціально підготовленим науково-педагогічним працівникам - андрагогам.

Ключевые слова: андрагогика, профессионально-педагогическая компетентность, психолого-педагогическая поддержка, система, физическая культура и спорт, качество.

Annotation

The article analyzes the scientific ideas and methodological achievements of the theory of adult education. Author's conceptions of psychological and pedagogical support of educational activity of applicants of higher education from physical culture and sports in the conditions of correspondence form of studying are developed. The conceptual construct is specified: «psychological and pedagogical support of educational activity of applicants of higher education in physical culture and sports in conditions of correspondence form of education». The process of studying applicants for higher education from physical culture and sports is offered in the form of pedagogical and modern information technologies, the compulsory component of which is psychological and pedagogical support of students. It is explored that only specially trained scientific and pedagogical andragogists can be

admitted to teaching professionally oriented disciplines to applicants of higher education from physical culture and sports in the conditions of correspondence form of study.

Key words: andragogy, professional-pedagogical competence, psychological and pedagogical support, system, physical culture and sports, quality.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Авторські спостереження за тенденціями, що домінують нині у вищих навчальних закладах фізичної культури і спорту, дозволили виявити наявність суперечності, а саме: між соціально зумовленою необхідністю надання вищою школою якісних освітніх послуг здобувачам вищої освіти з фізичної культури і спорту в умовах заочної форми навчання як суб'єктам виховання та розвитку дитини у відповідній сфері й відсутністю цілісної концепції психолого-педагогічної підтримки їх навчальної діяльності на засадах андрагогіки. Як показала практика, цей фактор стримує формування професійно-педагогічної компетентності у здобувачів вищої освіти, яких було зараховано на заочну форму навчання й загалом, на наш погляд, негативно впливає на позиціонування українських вищих закладів освіти фізичної культури і спорту серед європейських, – як «престижних».

Досвід викладацької діяльності серед зазначеної категорії здобувачів показав, що вони потребують технологічного «інформаційно-насиченого» освітнього середовища та докорінної зміни традиційних академічних концептів, що реалізуються у пасивно-інформувальних видах аудиторних занять. Це можна пояснити тим, що заочну форму навчання у вищому закладі освіти фізичної культури і спорту обирають, як правило, дорослі люди, в яких уже є досвід роботи у сфері фізичної культури і спорту, але не має відповідного ступеня і кваліфікації.

На користь цього свідчить аналіз наукових праць [3; 5; 10] в яких зазначено, що процес формування фахових знань, умінь і навичок у дорослих людей має ряд особливостей, зокрема: складність відмови від системи здобутих раніше знань, умінь і на-

вичок (наявний досвід спортивної кар'єри та тренерської діяльності впливає на якість сприйняття і засвоєння навчального матеріалу в умовах вищого закладу освіти); ускладнення з віком ставлення до освіти (трансформації в процесі навчання основних життєвих цінностей дорослої людини сприймаються нею неадекватно); відсутність (або недостатність) умінь, навичок до навчання; установка на те, що вона все знає (виставляються бар'єри, упередження проти нововведень і змін); внутрішню хиткість при зниженні своєї професійної оцінки та в процесі виникнення потреби в побудові своєї діяльності з урахуванням нових вимог; усі когнітивні стратегії, якими користуються дорослі здобувачі у процесі опанування навчально-методичною інформацією, скеровані на розвиток їх комунікативної компетентності в цілому і її складових компонентів зокрема.

До того ж, нове бачення тенденцій розвитку українського спортивного руху та провідної ролі фізичної культури і спорту, що офіційно задекларовані на державному рівні в існуючій українській нормативно-правовій базі у відповідній галузі, зокрема: Законі України «Про фізичну культуру і спорт», який набув нову редакцію від 01.01.2016 р., постанові Кабінету Міністрів України від 01.03.2017 р. № 115 «Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року» та наказі Мінмолодьспорту України від 27.01.2014 р. № 149 «Про затвердження Порядку визнання видів спорту, включення їх до Реєстру визнаних видів спорту в Україні» [12] посилює актуальність обраної теми дослідження, адже воно спрямоване на пошук шляхів вдосконалення професійної підготовки «модераторів» гармонійного виховання, фізичного розвитку, змістовного відпочинку і дозвіл-

ля дітей і молоді у сфері фізичної культури і спорту на андрагогічних засадах.

На жаль, в освітніх програмах, за якими ведеться професійна підготовка відповідних здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту, відсутня складова психолого-педагогічної підтримки їх навчальної діяльності. Тому значна кількість теоретико-методологічних і методичних здобутків наукової спільноти надто складно упредметнюються в результатах викладацької діяльності науково-педагогічних працівників (НПП), що, у свою чергу, нівелює їх практичну значущість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій [3; 10] дозволив стверджувати, що реальний стан розробленості зазначеної проблеми не відповідає вимогам українського суспільства та сьогодення. Це можна пояснити, наприклад, відсутністю не лише суттєвої державної підтримки спортивної інфраструктури, але й нових теоретично обґрунтованих новаторських ідей щодо осучаснення процесу формування та розвитку професійно-педагогічної компетентності у здобувачів вищої освіти в умовах заочної форми навчання у вищих навчальних закладах, що мають відповідну ліцензію [12].

Крім того, латентне камуфлювання керівництвом позашкільних спортивно-оздоровчих закладів проблем нестачі кваліфікованих кадрів з фізичної культури і спорту лише загострило загальну соціально-економічну кризу в Україні.

Аналіз праць [2; 5] свідчить про те, що важлива роль у формуванні та розвитку професійно-педагогічної компетентності здобувачів вищої фізкультурної освіти належить викладачам-новаторам і майстрам, які здатні генерувати творчі ідеї, пропонувати найбільш раціональне та ефективне вирішення освітніх проблем у вищій школі.

Проте, зусилля науково-освітньої спільноти ще не були спрямовані на розробку концептів психолого-педагогічної підтримки навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту в умовах заочної форми навчання на засадах андрагогіки, що й зумовило об'єктивну необхідність постановки наступної мети дослідження.

Мета дослідження – розробити авторські концепти психолого-педагогічної підтримки навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту в умовах заочної форми навчання.

Завдання дослідження:

– проаналізувати наукові ідеї і методичні здобутки з визначеної проблеми;

– уточнити понятійний конструкт: «психолого-педагогічна підтримка навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту в умовах заочної форми навчання».

Методи дослідження: теоретичні: загальнонаукові – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, систематизація та зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему.

Результати дослідження. Теоретичну основу дослідження складають: теоретико-методичні концепти теорії освіти дорослих (андрагогіки) [5; 7], організаційно-методичні аспекти педагогічної психології [1], педагогіки підтримки [2], педагогічних та інформаційних технологій навчання [15].

Із 70-х років ХХ століття почала формуватися нова галузь педагогіки – андрагогіка (з гр. – *anog*, *andros* – дорослий чоловік, *ago* – веду), покликана вивчати, аналізувати і досліджувати процеси навчання, освіти й самовдосконалення дорослої людини [5].

Вчена М. Буренко у своєму дослідженні [3] уточнила, що поняття «андрагогіка» було запроваджено до наукового обігу у 1973

році викладачем Бостонського університету М. Ноулзом після того, як ним було опубліковано працю «Дорослий учень. Забутий – покинутий». Його дослідження містило виклад першої цілісної теорії навчання дорослих.

На користь вибору андрагогічного підходу у якості концептуального підґрунтя нашого теоретичного дослідження виступили такі аргументи:

– андрагогічна теорія освіти є загальноприйнятою серед світової науково-освітньої спільноти ще з 70-х років ХХ століття;

– андрагогічний підхід в системі психолого-педагогічної підтримки навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту, яких зараховано на заочну форму навчання, відповідає віковим характеристикам слухачів та місії нашого дослідження;

– положення андрагогіки добре розроблені вітчизняними та іноземними дослідниками (М. Буренко [3], С. Змеєв [5], М. Ноулз [7] та ін.). Вони довели ефективність використання андрагогічної моделі освіти, в основу якої поклали принципи навчання дорослої людини з урахуванням психолого-педагогічних аспектів її професійної діяльності та фахової підготовки.

У контексті нашого дослідження найбільш вдале підґрунтя для визначення понятійного конструкту «психолого-педагогічна підтримка навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, які зараховані на заочну форму навчання» виявляється у науковій праці Н. Мельника [6] та А. Сущенко [11]. Під «психолого-педагогічною підтримкою навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту в умовах заочної форми навчання» ми розуміємо систему педагогічної діяльності НПП-андрагогів (включає педагогічні технології; принципи навчання дорослої людини; оригінальні ідеї, форми

та методи викладання професійно-орієнтованих дисциплін), функціонування якої забезпечить вчасну корекцію розвитку складових професійно-педагогічної компетентності та модернізацію освітнього середовища вищого навчального закладу фізичної культури і спорту, що стане технологічним «інформаційно-насиченим» та буде мати усі ресурси аби «надихати» здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту до перманентного індивідуального розвитку у відповідних умовах.

Авторська концепція психолого-педагогічної підтримки навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту в умовах заочної форми навчання передбачає:

– популяризацію професійних перспектив серед здобувачів вищої освіти шляхом розробки і впровадження педагогічної технології у навчальний процес, що дозволить активізувати інтенсивний перманентний розвиток їх індивідуальних професійних якостей та здібностей;

– створення в освітньому середовищі дорослих атмосфери сприятливого клімату навчальної діяльності, а саме: взаємоповаги, співробітництва, толерантності, свободи самовираження, захоювання, відвертості, відчуття власної участі здобувачів вищої освіти в навчальному процесі, стимулювання у них зацікавленості в підтримуванні професійно-педагогічного розвитку тощо;

– організацію освітнього процесу з урахуванням запитів, індивідуальних особливостей і наявного рівня розвитку професійно-педагогічної компетентності у здобувачів вищої освіти;

– розробку змісту навчання для задоволення виявлених освітніх потреб здобувачів вищої освіти;

– створення оптимальних умов для професійно-педагогічної рефлексії наявного тренерського досвіду, що є, по суті, синерге-

тичним переходом від думки про себе як конкурентоспроможного фахівця до розбудови професійної Я-концепції і подальшої професійної самоідентифікації у сфері фізичної культури і спорту;

– впровадження заочно-дистанційної форми навчання, що найбільш комфортно вписується в режим професійно-освітнього життя сучасних здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту, забезпечуючи процес їх перманентного інтелектуального розвитку та вироблення відповідних компетенцій на практиці; має позитивні характерні риси: гнучкість, модульність, економічна ефективність, нова роль викладача, спеціалізовані форми контролю та технології [15];

– розробку індивідуальних траєкторій розвитку професійно-педагогічної компетентності на основі виявлених особистісно-професійних характеристик, наявного тренерського досвіду, педагогічних утруднень та типу закладу, в якому вже працює здобувач вищої освіти;

– розробку механізму спільного планування навчальної діяльності здобувачів вищої освіти;

– проектування креативних моделей навчання шляхом модифікації звичних й традиційних форм, методів і засобів викладацької діяльності НПП, регламентованих нормативно-правовою документацією [11];

– впровадження системи моніторингу психологічних, фізичних і соціальних якостей здобувачів вищої освіти [13] з метою стимулювання їх активної позиції щодо відслідковування власних спроможностей до виконання оздоровчої, розвивальної, виховної, навчальної та науково-дослідницької функцій на займаній посаді;

– впровадження модифікованого сплаву останніх здобутків науковців, а саме: системи педагогічної діагностики, запропонованої О. Колгатіним [4], інформаційно-

аналітичної системи контролю та оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, запропонованої А. Тимченко, Ю. Триусом, І. Стеценко, Л. Оксамитною, В. Франчуком, Г. Заспою, Д. Тулицьким, О. Тьорло, І. Герасименко [14], методики діагностики рівня професійної готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до організації діяльності ДЮСШ, запропонованої Д. Перепляотчиковим [9];

– допуск до викладання професійно-орієнтованих дисциплін здобувачам вищої освіти в умовах заочної форми навчання лише тих НПП, у яких сформована андрагогічна компетентність, «індивідуальна філософія» (професійне кредо) відносно процесу навчання, індивідуальний стиль (характер мовлення, оригінальне мислення та поведінка) і такі якості як: трансцендентність (розуміння власної, індивідуальної, комунікативної та загальної культури як основи вдосконалювання, ставлення до навчальної ситуації не як до контролю, а як до здатності зрозуміти, чим я можу бути корисний дорослим); толерантність (позиція терпимого ставлення до дорослого, до його ціннісного світу, погляду); емпатійність (уміння емоційно «підключатися» до особистості дорослого учня, «відчувати» кожного свого учня й емоційно відгукуватися на його проблеми, запити, почуття); конгруентність (знання власного світу почуттів і прийняття себе як особистість, яка розвивається, має право на помилку); рефлексивність (активне й відсторонене спостереження за своєю діяльністю, готовність до її перегляду, до різноманіття реакцій у взаємодії з дорослими, до стосунків, спрямованих на контакт із дорослими); автономність (як прояв високого рівня самореалізації, незалежність від зовнішніх референтів і здатність до самоврядування) [5; 8; 10].

Значимо, також, що до-

слідники (Дж. Кідд, А. Нокс, Р. Хемстри), яких цитує О. Огієнко у своїй праці [8], відносять до основних якостей андрагога такі: індивідуальні характеристики (інтелект, характер, здібності); професійні характеристики (знання предмету, психології, володіння методами навчання, мистецтвом спілкування тощо); прагнення до самовдосконалення на професійному та особистісному рівнях.

За С. Вершловським, якого цитує М. Буренко у своїй праці [3]: НПП, які працюють з подібною категорією слухачів, повинні бути здатні виконувати ролі експерта, модератора, організатора, провідника, співавтора, наставника, консультанта, фасилітатора та виконувати специфічні функції (визначення потреб, планування, мотиваційна, методична, залучення, оцінка) андрагога (того, «хто є відповідальним за допомогу дорослим у навчанні»).

Висновки. Концептуальним підґрунтям психолого-педагогічної підтримки навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту в умовах заочної форми навчання визначено теоретичні положення теорії освіти дорослих, що вперше були представлені до суспільного огляду у 1973 році викладачем Бостонського університету М. Ноулзом.

Запропоновано процес навчання здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту здійснювати у форматі педагогічних і сучасних інформаційних технологій, обов'язковим компонентом яких є психолого-педагогічна підтримка слухачів.

Викладати професійно-орієнтовані дисципліни здобувачам вищої освіти з фізичної культури і спорту, яких було зараховано на заочну форму навчання, повинні спеціально підготовлені НПП-андрагоги у межах вищих закладів освіти, що мають відповідну ліцензію.

Наступним етапом нашого

дослідження вважаємо детальний розгляд кожного із запропонованих концептів психолого-педагогічної підтримки навчальної діяльності здобувачів вищої освіти з фізичної культури і спорту в умовах заочної форми навчання та їх теоретичне обґрунтування.

Література

1. Айсмонтас Б.Б. Педагогическая психология : Электронный учебник. URL: http://www.ido.rudn.ru/psychology/pedagogical_psychology/11.html (дата звернення: 10.05.2017).
2. Богуславский М.В. Миражи педагогики поддержки // Директор школы. 2002. № 10. С. 28-32.
3. Буренко М.С. Формування фахових компетенцій майбутніх тренерів-викладачів у процесі вивчення циклу професійно-орієнтованих дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2012. 224 с.
4. Білоусова Л.І., Колгатін О.Г., Колгатіна Л.С. Інформаційні технології статистичного аналізу даних педагогічної діагностики : навч. посіб. Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х. : СМІТ, 2014. 73 с.
5. Змеев С.И. Андрагогика: основы теории истории и технологии обучения взрослых. М.: ПЕР СЭ, 2007. 272 с.
6. Мельник Н.А. Нові форми впровадження та поширення педагогічного досвіду як важлива умова створення інноваційного освітнього середовища // Управління школою. 2013. № 34–36. С. 88-93.
7. Ноулз М.Ш. Современная практика образования взрослых. Андрагогика против педагогики. М. : Изд-во МГУ, 1980. 203 с.
8. Огієнко О. Андрагогічна компетентність педагога: традиції та інновації у зарубіжному досвіді. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/3055/1/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D1%8F.pdf> (дата звернення: 07.05.2017).
9. Переплютчиков Д.О. Методика діагностики рівня професійної готовності майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту до організації діяльності ДЮСШ // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. 2010. № 3. С. 63-66.
10. Приходько В.М. Системні аспекти моніторингу професійних якостей педагога-андрагога в системі післядипломної освіти // Електр. зб. наук. праць. Запоріжжя. 2012. Вип. 1 (7).
11. Сущенко А.В. Важные тенденции в профессиональной деятельности преподавателей высшей школы // Теория і практика управління соціальними системами. 2013. № 3. С. 70-76.
12. Табінська С.О. Новаторська педагогічна підтримка розвитку професійно-педагогічної компетентності тренерів-викладачів ДЮСШ // Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Педагогічні науки / Гол. ред. Локарева Г.В. Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2016. № 2. С. 108-115.
13. Табінська С.О. Моніторинг психологічних, фізичних та соціальних якостей у здобувачів ступеня вищої освіти «магістр» фізичної культури і спорту // Спортивний вісник Придніпров'я. Дніпро : Інновація, 2017. № 1. С. 231–235.
14. Тимченко А.А., Триус Ю.В., Стеценко І.В., Оксамитна Л.П., Франчук В.М., Заспа Г.О., Тупицький Д.П., Тьорло О.В., Герасименко І.В. Інформаційно-аналітична система контролю та оцінювання навчальної діяльності студентів ВНЗ : монографія. Черкаси: МакЛаут, 2010. 300 с.
15. Унгурян Л.М., Чернецька Г.В., Науменко І.А. Дистанційне навчання студентів-заочників фармацевтичного факультету в медичному ВНЗ // Медична освіта. № 3. 2013. С.95-97.

